



**Conciones siue Conceptvs Theologici Ac Prædicabiles R.
D. Petro Bessæi SS Theol. Doct. Reg. Galliar. Oratoris**

De Sanctorum Festiuitatibus Anni totius, & aliis solemnitatibus - Opvs
Novvum, Figvris, Allegoriis, Similibvs Ex Sacris profanisq[ue] Scriptoribus
plenißimum, cum occurentium fidei controuersiam tractatione Editio
Qvinta. Nvnc Demvm Integre Svppletæ, Concionibvs Per Octauam Vener.
Sacramenti ...

Besse, Pierre de

Coloniae Agrippinae, 1629

In Festo Sancti Dionysii Martyris.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-56262](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-56262)

IN FESTO
SANCTI DIONYSII
MARTYRIS.

Partitio.

1. De suprema summi Dei dignitate regendi, ratione.
2. De iustorum in hac vita afflictione, & impiorum lata fortuna.
3. De Areopagita conuersione mirabili.
4. De eius perfecta in omnibus scientia.
5. De Predicatorum condigno munere.
6. De Areopagita aliis dignitatibus.
7. De eius morte & martyrio fortiter passo.

Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas in sanguine agni, &c. Apoc. 7.

FIGURA.

Macch. 8. TRAGICA haud dubie historia est, Auditorum, quam secundus Machabæorum liber nobis commemorat, qua iniquam generosi senis Eleazari & condemnationem & mortem prosequitur. Lachrymis quippe & pia commiseratione dignum est spectaculum videre virum honestate vitæ conspicuum, nonagesimo ætatis anno, in vitimo laudabilis senectæ puncto, pro diuinæ legis ceremoniarumque sacrarum defensione, in Antiochi Regis persecutione & tyrannide, in Iudæa ad necem postulari, & post sexcentas tortorum exagitationes & molestias magna facie barbarie, ad extremum tandem supplicium raptari. Verum non minus triste ac lugubre spectaculum est, ac non minori admiratione ac lachrymis dignum, immane & crudele magni Dionysii martyrium ac passio. Et est sane ferialis & commiseratione digna res, audire tam sanctum pium, ac doctum virum, iam nonagenarium, Dei legem & Evangelium annuntiantem, ad magnum Gentilium probum, in Gallia nostra, iniquæ morti ab impio eiusdem Præfide Fescennio adiudicari, & post mille cruciatus, pœnas & iniurias capite truncari, & vita simul spoliari.

Hæc scilicet honorabilis est docti illius Areopagitæ, sancti ac primi Lutetiæ Episcopi, illustris Galliæ nostræ Apostoli, denique generosi illius martyris, & authentici fidei Iesu Christi, Ecclesiæque ipsius mysteriorum testis mors. Ut vero tam præclaram hodie materiam, prout ipsa exigit, pertractemus & vitam & mortem, ac cætera tanti tamque illustri viri merita pro dignitate eommemoremus; cœlitus consilium aduocandum, & Spiritus sancti lux & directio imploranda. Aderit in hoc nobis Deipara, modo ante eam communi omnes voce cum Angelo salutemus, dicentes:

AUE MARIA.

Quibus caput sine cerebro, cor sine sensu, anima sine fide, mens sine lumine, vita denique directionis omnis ita est expers, ut ma- de Deo ex- gnna cum impudentia cœlo refragari, diuina postulatio. consilia reprehendere, & Altissimi providentiam, quæ ipsorum perstricta frons est, sugillare non sint veriti, huc omnes nequitiae venerunt, ut de Deo palam expostularint, permittente intimos suos, virosque iustos hac in vita aduersorum procella exagitari, impios vero ac scelestos prosperis circumflueret; in quo & odisse amantes sui, & amare se perosos videtur: quod sane & Deo indecens; & rationi dissentaneum, & naturæ aduersarium esse, & omni repugnare æquitati videtur.

Hæc in atheismum aliquatenus vergens expostulatio, cum nimirum de Dei distat sufficientia, eiusque regendi gubernandique rationem carpat, alterius mihi prope similis refricat memoriam, qua olim apud Dauidem regem, cuius copias ducebat, quiritabundus Ioab expostulauit. Hic enim Absalomo fuso Ioabi apud Dauidem expostulatio. profigatoque, cum inaudisset, quanto casum hunc & cladem gemitu pater prosequeretur, confestim relictis castris in regiam properat, & his regem velut expostulans verbis est allocutus: *Diligis odientem te, & odio habes diligentes te, & ostendisti hostem, quia non curas de ducibus tuis, & de seruis tuis.* Inimici Dei, & temerarii & insolentes diuinorum arcanorum censores, impiorum in hac vita prosperitatem,

2. Reg. 19.

ritatem, & aduersam iustorum è contra sortem secum murmurando examinâtes, iisdem virulentia armis instructi in aciem prodeunt, & Regem Regum eadem expostulatione adorantur. Summe Deus, qui vniuersi totius habenas moderaris, omniaque æquitatis in bilance contines Domine: *Quis similis tibi?* quis vnquam eo, quo tu tuos, modo princeps subditos direxit? quis monarcha aut rex ita regnum gubernauit, vt tu mundum? quid? diligis & complecteris scelestos, qui te oderrunt, iustos vero è contra & pios, qui que extoto te corde diligunt, affligis & odisti? in quo ad oculum declares, te cuncta negligere ac parui ducere, & parui esse de iis, qui tuum tuentur honorem, & fidum tibi deferunt obsequium sollicitum.

Ex discretionis & impudentiæ huius fundamento factum est, vt parum religiosæ ac nimium curiosæ mentes ad summum deuenirent nequitia gradum, & eo fatuitatis, sibi vt persuaderent, Deum in mundi directione stolidè ac temere procedere, quod bonos piosque ab impiis sinat affligi. Quin & ingratos impingentes errores, & in blasphemiarum tandem abyssum prolabentes, Deum negligere ea, quæ in terris agebantur, illi nec aures, nec oculos esse, delicta omnia impune habere, & crimina nullam post hanc vitam poenam mereri, nec in ea à Deo inquiri credidere. Impietatem hanc mire exaggerat Psalmista, & ab his incipit exclamationibus: *Vsquequo peccatores Domine, vsquequo peccatores gloriabuntur, essatuntur, & loquentur iniquitatem?* quid hoc sibi vult sancte Propheta? se ipse explicat: *Populum tuum humiliauerunt, & hereditatem tuam vexauerunt, viduam & aduenam interfecerunt, & pupillos occiderunt, & dixerunt: Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.* Vnde efficere volebant, Deum & cæcutire & ignorare, quæ in mundo peragerentur, eiusque providentiam de rebus terrenis ne hilum laborare.

In hanc voraginem passim sine vilo discrimine Gentiles & idolorum cultores precipitarunt, deque Deo vero cum sermo incidisset, hac illum macula proboscè conspergebant, dum scilicet fidos eius clientes, & ab illius obsequio nulla aduersitate dimoueri

nescios, in hoc mundo cernerent affligi, vexari, ac calamitatibus opprimi. Et te ipsa magnus ille populi Israelitici legislator Moses, cum Deum in populum suum concitatum, & ultionem de iniquitate commissa sumere meditantem cerneret, ne qua forte hinc infidelibus temere calumniandi maiestatisque eius culpandæ daretur ansa, hanc ex intimo animi affectu ad eum orationem fudit: *Ne quæsi dicant Aegyptii, callide eduxit eos, vt interficeret in montibus, & deleteret de terra: quasi diceret: Noxam hanc vnam populo tuo dimitte, Domine, vindictæ enim intra vaginam conde, iracundiæ æstum extingue, obsecro, ne forte secus ac par est, de te sentiant Aegyptii, & idolorum cultores, ac gentes vicina in maiestatis tuæ benignitatem blasphemiarum & iniuriarum, dicere occipiant, esse te rigidum ac durum, qui te sequaces ac famulos rigide habeas, ac qui te oderrunt, amice ac beneuole; magna que tibi impudentia exprobrent, astute quodam ac vane Aegypto nos eduxisse, vt deinde in montium præruptis deserto que inuio enecares, ac de facie terra cunctos deleteret. Nôrat quippe Moses, gentiles summi Dei sapientiam semper fugillare, ac de illis circa infima rerum mundanaque gubernandi ratione, data opera, sinistra nunquam non loqui ac sentire: & deinde, impiorum pacem tranquillitatemque in omnibus, & piorum vicè versa oppressionem erumpnasque quotidianas conspicati, in hoc regendi modo nullam illius aut sapientiam aut prudentiam elucere, temere sibi persuadebant.*

Atque hinc sui Manichæos veteres illos hæreticos erroris occasionem hausisse fir verosimile, cum qui illorum stupor fuit, duos in mundo commenti sunt Deos, quorum maximum in regendi ratione esset discrimen, diuersus gubernandi modus, & discrepans indoles: vnus quidem summe & infinite esset bonus, à quo inuisibilia cuncta dependenter; alter autem nequam per omnia ac pessimus, qui visibilibus hisce dominaretur. Quæ sane nimis quam impudens fuit blasphemiam, & error intolerabilis, vtpote qui diuinitatè ipsam tangat, in supremi Numinis iura

Exod. 31.

Ethnici summi Dei negabant providentiam.

Manichæorum error.

iura inuolent, ac merum in orbem atheismum inuehat.

Quid autem? Arcana & inscrutabilis hæc res inferiores regendi ratio, sapientissima nihilominus ac prudentissima, ut in diuersitate sua plane est admirabilis, sic in usu ac praxi sua difficultate non caret. Et sane etiam sanctissimos quosque res hæc in stuporem uisa est rapuisse, ut quid super eadem respondeat, ignorent. Ipse Psalmographus in primis, qui mentis suæ in hoc ipso anxietatem, infirmitatem, ac turbationem confessus, sic ait: *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, ut re relicto mundi in partes concederem, Deus meus; quia zelatus super iniquos, pacem peccatorum uidentem, in labore hominum non sum, & cum hominibus in hac uita ut reliqui Sancti & amici tui non flagellabuntur, ideo facti sunt insolentes, & tenuit eos superbia.* Dicere uult, mea sententia, difficillime in animam induci a quopiam posse, mundum ac mundana sapienter dirigi & administrari, cum quæ bonos inter & malos in hoc mundo peragantur uidet, illis semper aduersa, his secunda in procelloso hoc uitæ pelago aura uentibus.

Post sanctum magnamque hunc regem, Ieremias Propheta rem hanc tantopere obstupescit, ut Deum quodammodo ad concertationem prouocet interrogaturus, sicque eum percontetur: *Iustus es Domine, si disputem tecum; uerum tamen iusta loquar ad te. Quare uita impiorum prosperatur? bene est omnibus qui prauaricantur, & inique agunt? scelestis scilicet omnia ad uotum fluunt, & iustis secus ac uellent cuncta eueniunt.*

Idipsum examinans & Abacuc Propheta eandem sibi quæstionem proponit, quam soluere nescius, ad Deum etiam se conuertit, & interrogatum politicum (utpote ad despotam mundi regendi rationem, ac rerum humanarum directionem spectans) proponit. *Quare taces, inquit, impio conculcante infortiorum se?* Perinde ac si diceret: Cum tu Domine omnia inferiora administres & rerum terrenarum moderamina manu teneas, cur & quo permittis modo, ut ab impiis iusti diuexentur & opprimantur? quod & summam iniustitiam ac uolentiam tyrannidem

Bosai tom. 3. de Sanctis.

spirat? Annon iusta uobis hæc querela uideatur, Auditores, & quæstiones hæc in ratione fundatæ?

Haud diffiteor equidem; res ita se habet: Dei gubernandum nihilominus, insignem in hoc ipso Dei sapientiam, & singularem eius erga suos dilectionem elucescere; idque ob rationes sane peregregias. Prima sit; omnes aduersitarum ac tribulationum sagittæ, quas ex potentie suæ pharetra Deus ter maximus depromit; in seruorum suorum caput eiacularurus, non nisi meræ probationes & cursus in examina sunt, quo hæc eos ratione perficiat, mundo affluere gloriæ capessendæ idoneos reddat. Tefligi Deus stem huius sententiæ habeo magnum illum finat. Apostolum Iacobum, qui sua in Catholica sic fideles alloquitur, *Beatus uir, qui suffert tentationem, & examen hoc generose tolerat, quoniam cum facis sufficienterque probatus fuerit, accipiet coronam uitæ, & honorem inde consequetur.* Idipsum sentit & sapientissimus Salomon; *Deus tentauit eos ad lapidem Lydium tribulationum, & inuenit illos dignos se gloriæque suæ capaces.* An non hæc insignia amoris & admirabilis sapientiæ suat argumenta?

Secunda: pœnæ & afflictiones hæc in uita ingruentes non nisi malleationes quædam & adaptationes sunt Martyrum & aliorum iustorum, quibus ceu malleo lapides concinnantur & adaptantur, ut in cœlestis ciuitatis fabricam cooptentur iam adaptati ac politici: eos namque in hoc mundo tuadi, cudi & concidi oportet persecutionibus, ut in cœleste Dei templum pro meritorum ratione & ordine quisque suo coaptentur. Tribulationum quippe mallei in cœlo non exaudiuntur, sed in terra malleationes & runiones peraguntur, ut iisdem Sancti & prædestinati ad gloriam hic poliantur: unde canit Ecclesia: *Tumsonibus, pressuris expoliti lapides, suis coaptantur locis per manus artifices.*

In huius rei figuram legimus, in templi Salomonici constructione, in qua tamen octoginta & amplius operariorum millia, a tricena operis præfectorum millia quotidie operabantur, nullum ferri, limæ, mallei sonitum toto illo tempore exauditum, sed, prout saxa alibi parata & concinnata, Hiero-

Dei gubernandi ratio circa mundum sapientiam & amorem redoleat.

Rationes cursuos in mundo affligi Deus finat.

Iacob. x.

Sap. 3.

Tribulationibus sancti in hac uita adaptantur.

Hym. in d. disc. Eccl.

Tribulationes sunt huius mundi, & consolationes alterius.

Regnū cœlorum tribulationibus cōparatur.

Rom. 8.

solyam adferbantur, ita eadem à præfectis fabricum suis quæque locis collata fuisse. Qui veras rei huius curiosius indagant causas, tradunt omnes fabricæ huius lapides in monte Libano aptatos fuisse ac paratos, & Hierosolyam deinceps allatos ilico in opus cooperatos. Mysticum hoc signum est, in mundi huius monte ac rupibus animas sanctorum parati, & afflictionum malleos pati, ut deinde cœlo illatæ in egregiam fabricam inferantur. Hic in terra tunduntur, & in cœlo in opus assumuntur: tribulationes enim huius sunt mundi, & alterius consolationes.

Tertia: mundani cæci sunt, & non nisi palpando ingrediuntur, nescientes nec agnoscere quam sit regnum cœlorum pretiosum, quod non nisi tribulationum auro venale Deus proposuit, nec enim alio comparariæ pretio potest, quod Gentium Apostolus tantifecit, tamq̃ sublime extulit, ut Romanis sic scriberet: *Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quam expectamus, & que reuelabitur in nobis.* Quasi diceret: Non modo quodcumq; bonum operari; sed etiam quidquid malorum & aduersitatum tolerare possemus, etiam si mille & amplius in vita ageremus annis, non est cum futura quam speramus gloria, velut æquipollens comparandum.

Gloriosi Martyres, Dionysius Rusticus, & Eleutherius, rei huius dignitatē, & pretium exactissime perspectū habentes, ipsam ut cōemerēt, suas vitæ cernices obtulerunt, suam eius ergo vitam impenderunt, & insigni eum tolerantia omne tribulationū genus perpessi sunt. Hinc in illorum hodie gratiam sacra canit Ecclesia: *Hi sunt, qui venerunt detribulatione magna.* Quæ in concionis hodiernæ thema verba selegi, qua historiā ac vitā illustrissimi Gallia: nostræ Patriarchæ, magni, inquam, Dionysii prosequi decreui: de illius enim sociis hodie non loquar. Ut vero hoc ipsum vobis consolationem aliquam adferat ipseque confusionem vitans rem ordine deducam, bipartitam orationem faciam, primo de admirabili sapientis huius Areopagite cōuersione, deinde de Martyrio eiusdē ac supplicii agam.

Prius itaque, quam vterius æquore volem, & in cursu hoc pergam longius, perdifficilis elucidanda difficultas, eaque non exigui est momenti, quæque multos hætenus torset, num scilicet magnus ille Dionysius, quem maximopere nostra suscipit & colit Gallia, quod Christianam eodem fidem intulerit, Euangelium Dominicum promulgavit, idolorum cultum euertit, & mortem generose subierit, num inquam is ipse sit quem Græcia olim progenuit, Athenæ miratæ sunt, ut magnum iudicem Areopagus suspexit. Verbo ut explicem, num qui hoc in regno Christo natus est, idem sit cum eo, quem Græcia nascens vidit: num quem Luteria ut Antistitem suorum principem ac caput habet, coincidat cum eo, quem ut primarium olim iudicem, ac post cōuersionem primum Episcopum Athenæ sunt venerata.

Scio, iam ante annos septingentos quætionem hanc mire ventilatam, & inter doctos agitatam, ac litem penitus tandem diremptam; sunt tamen nonnulli, qui camarinam hanc denuo mouentes, & vetus illud pronuntiatum falsitatis earguentes, simul & vnanime tot tantorumque auctorum sententiam fugillantes, rursus eandem in dubium reuocant. Tædio sum nimis foret ac tetrum, omnem hanc cōtroversiam à capite ad calcem huc rursus accersere; quocirca summam eam tangam, ac paucis perstringam, ut suus veritati sit locus, & ita ali-quod p̃is adferam solatium. Ab Hincmaro Archiepiscopi Rhemiensis, scriptoris suo tempore satis illustris, & permagni apud doctos omnes nominis, testimonio exordium ducam.

Hic ergo ad Carolum Caluum Imperatorem sic scribit, *Patrem vestrum Dionysium esse Areopagitam à beato Paulo Apostolo baptizatum, & Atheniensium ordinatum Episcopum, & in Gallias à beato Clemente directum, ex his quæ Græcia resuscitatio, & sacra Romana sedis attestatio, & Galliarum intima contestatio, ratum in hac causa (quod longe ante nos dictum est) recognoscant.*

Stn.

Singula hæc Hincmari verba prægnantia sunt, & consideratione dignissima: loquitur autem in prius de testimoniis Græcorum; eo quod longo ante tempore Michael Imperator Orientis publica ac solenni ad Ludouicum Pium Galliarum nostrarum Regem legatione missa, id ipsum declarat, dum simul illi sancti Dionysii Areopagite commentaria, iam nuper in reperia mittit, quæ cum Luteriam ipso magni Martyris perugilio venissent, cuiusnam illa auctoris forent, illustribus id repente miraculis ostendere visum Deo. Reitotius gesta historiam apud Hilduinum reperire est; in epistola ad eundem Ludouicum Pium Regem destinata.

Certissimum quoque est, è testimonio Anastasii Bibliothecarii Romani, sanctum Methodium Episcopum Constantinopolitanum Romæ sedis legatum & Cardinalem, vitam sancti Dionysii Areopagite scriptis mandasse: è qua colligimus, ipsum & in Gallias concessisse, & Parisiensi Ecclesiæ ut Episcopum præfuisse. Hic ergo cum summa fide & stylo non vulgari magni huius viri vitæ seriem posteritati consignasset, Romanæ illam Ecclesiæ reliquit: quam cum deinde Anastasius Latinam fecisset, per Galliarum Imperatorem Carolum Caluum destinata. Deinde & Metaphrastes eadem descripsit gesta, & prope eandem sancti Dionysii vitam, cum omnia curiose & exactius veterum de illa Patrum testimonia & antiqua monumenta examinando excussisset. Id ipsum fecit & Michael Syncellus, Presbyter Hierosolymitanus, libro quem de sancti huius Patris laudibus composuit.

Hæc quidem Græcorum de illo sunt testimonia. Quoad Latinos, primum locum occupet, ipsum Seraphini Pontificis factum: is enim cum in Gallias abisset Pipinum Regem regno inauguraturus in morbum incidit. Verum, cum gloriosi Martyris Dionysii patrocinio, & apud Deum intercessione, in quo omnem suam in morbo post Deum fiduciam collocabat, sanitatem

pristinam recuperasset; Romam repetens de nyssii sancti eiusdem reliquis aliquid secum ferre statuit. ratiresti Romam ergo cum venisset, insignem sancti ruti, huius Martyris cuius & fauorem, & merita expertus erat, honorem Basilicam constructi iubet, præfecitque eidem monachos illi Romæ Græcos, & sanctissimi huius viri patriam in ædificari iuberet. Græcorum eam scholam nuncupavit: iuberet quod Stephanus opus cum morte præuentus, perficere non potuisset, successor eius Paulus absoluit, & annuos proventus amplissimos illi assignavit, additis insuper privilegiis singularibus.

Cur, obsecro, Pontifices illi templum hoc Græcis monachis attribuerunt, & Græcæ scholæ nomen illi imposuerunt? quod scirent, nempe sanctum Dionysium è Græcia fuisse oriundum, ac decenti iure æquissimum videri, ut qui eiusdem essent regionis & conciuus, honorem & cultum eo illi loco offerrent, cæterisque in hoc officii genere nationibus anteponebantur. In confirmationem & nouum argumentum adferri etiam queat, veterum Missalium, & Breuiariorum, aliorumque Galliarum nostrarum monumentorum ac antiquitatum testimonium, è quibus eruimus sanctum Dionysium, qui hoc in regno martyrium subiit, esse eundem, qui Athenis originem duxit. Sed his omnibus omissis ad præcipuum intentionis ac propositi mei scopum veniam, quo vitæ mutationem & conuersionem magni huius Areopagite exponere decreueram.

Quemadmodum certissimum & in S. Dionysii dubitata fide tenendum est; sanctum Dionysium ab Apostolo Paulo fidei Christianæ conuersus & natæ assertum, in Ecclesia baptizatum, & baptizatum. primum Atheniensium Episcopum esse constitutum, ita nec admiratione vacat audire, tantum tamque sapientem virum tam cito fidei manus dedisse, & ad nudam externi, incogniti & obscuri homuncionis prædicationem Christum agnouisse. Quod eo magis demiremur necesse est, quo magnatum, ac Philosophorum præsertim, conuersionem & difficiliorem & rariorem comperimus.

*Arif. lib. 4.
meteor.*

Tradunt naturalium rerum scriptores, quibus & Aristoteles suis in Meteoris accedere videtur, quod terræ visceribus educitur ferrum, aptum esse aptari, tundi, malleo pati, & in incude flecti ac duci; at quod nubibus in nascitur, cælo descendis; cudi non posse, contusum obdare scere; & incudi resistere. Arcanum hoc Physicum est; sed quo

**Conuersio
magnorum
perdifficilis**

tacite docetur, peccatores, etsi ferri in modum obduratos & inscios flecti, modo humilis & obseuri sint generis ac loci facile duci ac tractari, & ad verbi diuini ictus sine vlllo negotio emollescere; at illustres & doctos, quorum & genus & dignitas diuinum quid continere videntur, quasi cælo descenderet, non nisi difficillime, & exerrime, magnoque cum labore conuerti.

**Planete al-
tiores lætius
mouentur.**

Planetarum minimi, & infimi etiam sunt celerrimi, maioriq; mouentur velocitate, exemplo sit Luna, quæ vnde triginta diebus vniuersum suum peragit cursum & à Deo constitutum stadium decurrit: at alii maiores, & sublimiori fixi loco, suo sunt in cursu peragendo lentiores ac tardiores; testis Saturnus, qui vt orbes omnes cælestes perambulet, quatuor aut quinque annorum millia impendat necesse est.

Rursus hic docemur, humiles & plebeios, dum vel peccati laqueis irretiti sunt, vel genilitatis adhuc caligine inuoluti, facili negotio vel peccatis egredi, vel ad rectæ fidei semitam redacis; at qui ad summas sunt euecti dignitates, & primos in republ. gradus occupant, difficilior sane conuerti, & respicientiæ illorum motum lentiorē esse & longe maiorem quam priorum difficultatem inuoluere.

**Pastores
primi Re-
demptorē
adorant;
Magi po-
stremi.**

Exempli loco sit, quod in Euangelio legitur: nato iam mundi Salvatore, eiusque natiuitate nuntiata, primi, qui ad hoc nuntium accurrerunt, & ad solam Angeli vocem montanis descenderunt, greges deseruerunt, & postum in præsepio infantem adoratum venerunt, fuere ouium pastores obscuri & rure nati: at Magi fuere postremi, & tredecim ipsos in itinere suo dies impenderunt, quia etiam nouum quoddam cælo sidus fulgere oportuit, quod illos in Bethleemitem

stabulum conduceret: adeo vt prodigijs exciti & non nisi quam difficillime regia regnoque egressi sint, vt ad Deum accederent, eiusque filium incarnatum & in Iudæa finibus natum adoraret. Egregium profecto exemplum, quo discamus licet, Principum ac Primatum conuersionem esse semper minorum plebeiorum, obscurorum conuersione grauiorem ac maiores longe difficultates continere.

Quæ cum ita sint, qui fieri igitur potuit, S. Dionysii S. Dionysium virum apud suos magnum & illustrem, vt pote factorum Arcopagici tribunalis iudicum numero, adeo item doctum ac sapientem, vt maximis sit temporis illius in Græcia Philosophis annumeratus, tam cito fidei manum dedisse, & idolorum relicta inania Iesu Christi se obsequio mancipasse? Hoc dubio procul summam meretur admirationem, credendumque est, viri adeo incliti & præstantis conuersione eamque barbari & Iudæi (hoc namque nomine omnes exteros nominabant Græci) opera procurata non nisi maxime esse admirandam. Quod vt facilius intelligatur, præciatis Arcopagipoter, Arcopagum, quod Græce vel prodescriptio. montorium vel montem Martis denotat, eminentem & accliuem paulatim haud procul Athenis locum fuisse ad supremum quoddam concilium, in quo de grauissimis maximeque dubijs controuersis diiudicabatur, & omne criminum ac flagitiorum genus pro merito puniebatur. Qui in eo diiudicabant

Quinam es-
sent Arco-
pagita.

in dices & assessores, vt suum populo ius ad ministrarent, vt pote vniuersæ gentis nobilissimi, sapientissimi, & optimi, & flos, & decus, & ornamentum reipubl. hoc à loco mutuari nomen, Arcopagita dicebantur. Erant hi porro permagna auctoritatis, virtute illustres, & longo rerum vsu, omnigenam negotiorum in tractatione versatissimi. Hocce tribunal non nisi tertio singulis mensibus patebat, quarto scilicet & tertio, & pridie Kalendarum: quibus diebus solummodo causis disceptandis intendebatur; quas qui agerent actores, simplici eas stylo ac sermone proponebant, similiter & rei, ius suum, rei caput & rationes & argumenta in vtramque partem

audes

audē afferentes, sine vilo fūco & verborum aut eloquentiæ lenocinio. Si autem interdū causarum patrosi sermonem sublimiori genere dicendi exornarent, linguæ nouitates consecrarentur, aut pigmentatos Rhetorices colores adhiberent, publica præconis voce palam iis silentium indicebatur. Nec immerito; ne forte inducto verborum illicio & eloquentiæ arte adhibita, in eam quam aequitatis non ferret partē iudices illecti flecterentur. Tum vero ne miserabili forsitan reorum aspectu, pædore, illuue & sordibus, ad commiserationem mouerentur, noctu, sine vilo lumine aut facibus, summò cum silentio iudicium exercebant. Vnde & illud natum adagium, *Areopagita taciturnus or.*

Tanta autem augustissimi huius Senatus per vniuersum erat orbem auctoritas, vt illorum iudicio sententiæque etiam grauissimas totius Asiæ causas Romani Proconsules subiicerent. Adeo vt è Valerio tradat Agellius, Cn. Dolabellā cum Proconsulem Asiæ ageret, illorum tribunal consuluisse, causas perdifficiles ad eos deferendo. Quin etiam notat Lucianus, suo tempore contuetudinæ obtinuisse, vt nationes exteri Areopagitarum iudicio suis in controuersis starent. Hęc pene omnia à Budæo de prompta sunt, qui in librum Pandectarum hęc aliaq; plurima collegit.

Porro, cum lex Christi omnibus aliis & præstantior & excellentior, per mūdum illustrior iam fieri inciperet & suam in terra paulatim sedem figere, cetera omnes obmutuerant, & Arcopagus esse desit, teste Theodoro. Lex enim hæc immaculata, quæ corda humana edomare & flectere potest, & animas conuertit, legem legibus cæteris imposuit, imperium obtinuit, omnes alias sibi subiecit, & obscurissimi fidei præcones, ac famulantesu Christi maximos Gentilium Magistratus, & supremus Regum & Imperatorum senatores & consultores enerterunt.

Adeo vt Apostolus Paulus, ob prædicationem Athenis factam iussus Arcopagitis consistere, iis quæ sibi obiciebantur probis respondens, interrite confessum illum augustum adierit, & teste D. Luca, *Stans in medio Areopagi, sic iudices strallocutus, Viri Asta-*

nienfes per omnia quasi superstiosi vos video. Quæ sane oratio non minus apud hosce iudices fuit audax & libera, quam vnius ipsorum conuersio admirabilis. Quæ enim ratione fieri potuit, vt qui tanti apud omnes passim fiebant, & à quibus suas ipsi etiam Romani, legatione missa, leges petierant, barbari & externi cuiusdam, Iudæi scilicet, in adeo difficili, qualis est veri Dei cultus, & supremi Numinis adoratio, auscultare voluerint? Qui inquam fieri potuit, vt quem Iudæum & crucifixum fuisse docebat Paulus, ab iis vt Deus magna omnium patriorū numinum confusione ac probro crederetur & haberetur; præsertim cum mors, & grauissima quidem decreta esset ei, qui Deos patrios aut parui duceret, aut negaret, aut nodiis Atheuam Areopagitis inconsultis induceret Religionem, aut alios in tempubl. colendorum sacrorum ritus inueheret.

Iosèphus literis prodidit, Anaxagoram Clazomenium, dum Athenienses, quod solem diuinis afficerent honoribus, & vt numen quoddam adorarent, reprehendisset, docuissetq; non nisi ignitum æstuantq; cum sanum esse, velut patriorum numinum contemptorem, & omnis diuinitatis irrisorem & blasphemum publica iudicum sententia morti esse adiudicatum.

Idem item iudices, ei qui Diagoram Melium, dum Deos patrios rideret, mysteriaq; omnia & sacra ludibrio haberet, de medio tolleret, argenteum talentum in mercedem, veluti rei bene gestæ, vt qui tam impium & blasphemum numinis iustorem, ac diris deuotum caput auferret, sponderunt.

Protagoras quoq; nisi fuga sibi consulisset, manus ciuium non euasisset, necem illi molientium, quod de Diis omnibus agēs, dubitaret, verene Dii essent. Edito quippe hac de re cōmētario, his ipsum verbis est auspicatus, *De Diis neq; vt sint, neq; vt non sint, habeo dicere.* Hinc dum se clauculo vrbe subduxisset, in absentem cœu contemptæ diuinitatis reum sententia decreta, eiusque scripta publico flammis addicta, vt scilicet hanc iudices impietatem plane tollerent, & ex hominum memoria dogma impium adeo penitus eraderent.

Mors decreta ei, qui Deos patrios aut parui duceret, aut negaret, aut nodiis Atheuam Areopagitis inconsultis induceret Religionem, aut alios in tempubl. colendorum sacrorum ritus inueheret.

Iosèph. lib. 2. cont. Appian.

Diagoras Melius ad mortē postularus, quod Deos rideret.

Protagoras dubitat, an Dii sint.

Socrates. Eiusdem impietatis etiam insinuatam à
maius, q̄ Melito fuisse sapientissimum mortalium So-
Deos nega- cratem, res est quam certissima. Vnde sic in
ret. illum egit acculator, iura violat Socrates, quos
ex maiorum instituto suscipit civitas, Deos esse
negat, alia noua dæmonia inducit. Et tanti hoc
crimen habitum fuit, & adeo male ciuium
auribus accidit, vt summus ille vir, et si reip.
oraculum, & Philosophorum omnium decus,
ducentorum octoginta & vnus iudicum suffragiis morti sit ad iudicatus.

Hæc cum verissima sint, & Areopagi iudicia sententiæque adeo rigida & cruenta, ac præsertim, cum de Diis Deorumque cultu cõtrouerteretur; quifactum dicam, Paulum, dum nouum & inauditum iis persuadere coram numen contendit, se sospitem subducere potuisse? Cur populus, resp. magistratus, de idolis suis tantopere sollicitus, in illum violentas non iniectere manus; cur vita non priuatur eum, qui à patriorum sacrarum cultu populū auocaret? Quomodo vero ille, qui ante omnes illum iudicare debebat, vt pote princeps illius senatus, tam patienter illum & attente audiuit, tamq̄; prompte quæ diceret, credidit, Iesu Christi ilico legem suscipiens, & idolorum cultui valedicens? Hoc scilicet summe est admirabile, hoc cælum simul & terram in stuporem rapuit, hoc hominibus iuxta atque angelis admirationem mouit, hoc denique Gentiles omnes & Paganos percelluit. Veruntamen si rationes dari aliq̄; conuersionis huius queant & apud Dei filios admissibiles, & apud doctos probabiles, egregias producam.

Prima con- Prima ratio, ipsa haud dubie est gratia diu-
uertendi S. na, omnis boni principium, & primaria animarum conuertendarum causa. Fuit quippe hoc Dei opus à supremi Numinis profectum dextera, qui propter nimiam bonitatē suam & misericordiam nobilis huius Senatoris cor animumq̄; commouit, voluntatemq̄; ipsius ad crucem adorandam, & sancti Apostoli dogmata admittenda succendit. Gratia namq̄; Dei iustificat quos vult, Cuius vult miseretur, & quem vult, indurat: effectus namque eius liberi sunt, & operatur, vbicunq̄; voluerit, iuxta illud Exodi, *Misererebor*, inquit Deus, cui
Exod. 33.

Soluero, & clemens ero, in quem mihi placuerit. Dixit olim Pilatus Prefes Christo illius causam agitans, *Nescis quia potestatem habeo dimittere te, & potestatem crucifigere te?* Sed Dei solius est supremi illius viuorum ac mortuorum iudicis hæc dicere, & vero de se repetere ipse potest, habere se peccatores iustificandi potestatem, misericorditer cum illis agendo; aut ad mortem ipsos raptandi, gratiam iis suam negando. Sic Areopagitam nostrum iustificauit, ad se eundem vocando, & Apostoli sui prædicatione gratiam illi suam gratanter & vltro offerendo.

Secunda conuersionis huius causa fuit forte ipsius cõuersi dispositio, ipsa scilicet sapientia eximia, quam iam inde à puero sibi quotidiano vsu compararat. Quod colligo ex illis Paræmiastæ verbis de sapientia diuina, *Qui Prou. 3. mane*, inquit ipsa, *vigilauerint ad me*, iam inde ab ipsa ætatis aurora, tandem inuenient me, neque propitiam sentient. Sanctus Dionysius ergo cum summa contentione in scientiarum conquisitionem incubuisset, & cum Psalmographo dicere posset, *In laboribus à Psal. 84. inuenture mea exaltatus sum scientiis, & humiliatus per obedientiam, si dei legibus animum subiiciendo meum, & tandem etiam conturbatus diuinorum iudiciorum metu.* Nemini videri mirum debet, si præmissa insigni hac præparatione verum tandem inuenierit Deum, qui sapientiæ & scientiarum omnium est origo.

Quam vero egregie ac laudabile est, adulescentem iam inde à primis annis scientiæ & litteris incumbere à artibus humanioribus perdiscendis incumberet, eisq̄; iam comparatis rite laudabiliterque ad animi bonum & virtutis exercitiū vt? Ab his enim innumera, eaq̄; maxima nascuntur bona, & profectus ad promotiones incomparabiles. Illæ namque sapientiæ sunt pedissequæ, ac velut auxiliatrices, iuxta id quod in Proverbiis legitur, *Sapientia a discipulis sibi domum, vocauit ancillas ad arcem. An- cilla porro, quas sapientia vocat, vt in arcis fabricam allaborent, vt multorum quidem auctorum sententia est. Aliæ non sunt, quam artes liberales & scientiæ humanæ. Sunt, inquam, hæc vermiculationes illæ argenteæ, quibus laus.*

Matth. 27.
Deus potestare habere peccatores iustificandi & condemnandi.

Secunda causa.

Qui Prou. 3.

Psal. 84.

Litteris incumbere à pueris laudabile est.

Prou. 9.

Scientiæ humanæ quibus laus.

quibus sanctus ille sponfus aureas muranularum in morem adaptatas sponſæ suæ in aures venustat ac cõdecorat, de quibus in Canticis legere est; *Muranulas aureas faciemus tibi vermiculatas argẽto.* Sunt filia illa alienigena, quarum Deuteronomium ætarnit, quæ bello capta fidei rebusq; sanctissimis coniungi maritariq; possunt, modo vestimenta us mutantur, coma illis præradatur, & vngues præsecentur, id est, omne ab illis superfluum & barbarissimum gentilitiumq; redolens auferatur. Sunt item diuitiæ illa Ægyptiorum, quas è domibus ipsorum veri Israelitæ tollunt, & gentilitio territorio cum iisdem egrediuntur, vt in cultum diuinum & tabernaculi cõstructionem deinde impendantur. Sententias illas illustres, conceptus illos præclaros, moralia illa apophthegmata, aliaq; gemmas intelligo, quas profanorũ auctorum cõseruatis docti cordatiq; concionatores, ad concionum ornamentum & conceptum suarum cõdecorationem, idq; ad maiorem Dei gloriam & animarum salutem mutantur. Quam vero præclara sunt, quæ hanc in rem sacris in voluminibus continentur!

Osce Propheta Dei iussu conubium inuit cum meretrice ac fornicaria Gomer, filia Debelaim, id est, radice dulcedinis. Peperit autem illi mulier hæc infamis filium nomine Iezrahel, i. e. semẽ Dei. Mystice hic docemur præclara ingenia, quæ sub lege diuina bonis artibus insudant, & scientiis humanis incumbunt, quæ sunt velut filia fornicariæ, quæ inescant, fascino, & dulcedine nos sua & iucundis historiis ad se pelliciunt) sæpentero diuinas & sacras proles progignere, i. e. illustres inde, ad omnipotentis Dei gloriæ augmentum, infidelium confusionem, & factorum mysteriorum explanationem exaltationemq; conceptus procudere.

Isaias Propheta eiusdem etiam Dei iussu nouaculam in manus sumit, & tonforis partes agens barbaram radit & comam omnium in peccato agentium, & quos passim percompita ac vicos obuios habebat. Hoc procul dubio factum sub obscuri cuiusdam emblematis in uolucris notabat, Deum velle & permittere, vt lingua calamoq; ceu gladio ac

nouacula auctorum illorum profanorũ, immunditiæ, lasciuia amorib; fabulis ac cõmentis, idololatricis superstitionibus, omnigenisque sceleribus plenorum, barbaram cæsarimq; radamus, id est, omnem ab iis superfluitatem, & quidquid fidei veræque religioni aduersatur, abscondamus, relictis autem ac remanentibus gemmis & flosculis ad summi Dei obsequium & Ecclesiæ eiusdem exaltationem vtamur.

Ezechiel quoque diuinis in reuelationibus plane admirabilis, Hierosolymitanorum representaturus iniquitates & abominanda scelera, cæsariem sibi omnem radi iubet, vt quidquid in illa vitæ sensusque expers erat, profus tolleretur. Noua hic allegoria ac dõcumetum, quo nemo non docetur, laude dignissimum esse vrbes profanas ingredi, & officinis illarum tollere quidquid continent pretiosum: clarius vt exponam, per sepe nõ nisi vtile esse, si Christiani oratores, Ecclesiæ, alique viri sancti animarum salutis strenue incumbentes, Gentilium scriptorũ agros percurrant, libros illorum euoluãt, flosculosque inde ac gemmas pretiosas sibi seligant, quo in Ecclesiæ easdem adhibeant, comam, ante, i. e. superfluũ, & omne Christianæ legi inimicum præsecando. Hæc omnia mihi magis Concionatores Christiani auctores prologum fas esse Gentilium scientiis vt, & suis sanos vsurpare possunt.

E quibus omnibus efficere volo, gentilium libros & scientias licet profanas, permagnam omnibus vtilitatem afferre, modo rite legitimeq; vsurpentur, cũ virtute coniungantur, ad vitium vero non pelliciant. Si enim hoc modo adhibeantur, sunt vere enses, quibus fideles Dauides Dominis suis & auctoribus caput præscindant, & Goliadas & Philistæos profanos vita spolient. Verum si non prout Scientiæ magis oportet quisquis vtatur, si scientiæ & Philosophiæ illæ naturales prauo insint animo, ac nequaquam in omnibus spectanti, virulenta venena sunt, medicamenta noxia, arma necem inferentia, & res quam maximum nata adferre

ferre discrimen. Agnouit hoc ipsum Aristoteles, suis in problematis scribens, *Scientia, inquit, in homine malo, est nequitia habens arma*, quasi dicat, vt mihi quidem videtur & est res longe verissima, vitii omnis arma esse scientiam in anima praua ac scelestā: vbi enim quis doctus est & peruersus, hostis est armatus, grauissimumque afferre damnum potest.

Gen. 19. Scientia in homine prauo periculose sunt.

Scientia autem vitii maritata, sunt puellae illae Sodomiticae, ad ebrietatem prouocantes grauissima scelera suadentes, patrumque suorum & auctorum exitium ac perniciem vt plurimum causantur. Sunt itidem maligna illa zizania, quae in Ecclesia, vel in anima cuiuspiam singillatim agro crescentia, triticum extingunt, virtutem suffocant, honorem auferunt, rationis lumen offuscant, hominem in perniciem trahunt, ac non nisi scandala produciunt.

2. Reg. 28. Sunt quoque pendula, fulua atque auricolae Absolomi caesaries, quae funis instar Dominos suos rebelles ad steriles vanitatum quercus in mundi huius deserto faciunt adhaerere, atque inde in perpetuum rapiunt carcerem, & tartareis tandem addicunt supplicis.

4. Reg. 10. Sunt etiam thesauri illi iactabundi & vani Ezechie Regis, quae Dominis suis ac possessoribus ad aliud non profunt, quam vt vita simul & regnis

2. Reg. 12. eos priuent. Sunt etiam patentes Vriae litterae sine abdite, quae ad mortem aeternam rapiunt eos, qui in animarum suarum sinu illas gestant. Denique non nisi merus est ventus & inanitas huiusmodi habere scientias & artes, nisi cum virtute iungantur. Quod perspectum habens Sapiens, hanc sententiam egregiam protulit, *Vani sunt homines, in qui: us non subest scientia Dei.* Dei autem scientia amor est virtutis, verae probitatis desiderium, & virtuosorum fuga.

Eccl. 13. S. Dionysius ergo vir apprimè doctus, & omnigena scientia iam inde a pueris excultus, tamen infidelis & idolorum cultui addictus, moraliter tamen bene vivebat, bonum spectabat, probitate consectabatur, & ad naturae leges vitae suae ratione adaptabat: atque vt praestantissimus erat Philosophus, sic & viuendi modo suam declarabat sapientiam, quod illum ad salutem comparandam, conuersionem, vi-

S. Dionysius virtutem simul & doctrinam habebat.

teque mutationem disposuit, & permagnum ad eadem momentum attulit.

Doctissimum vero fuisse, ac praesertim in astronomicis disciplinis, morum celestium obseruatione, siderumque contemplatione veratissimum, hinc facile colligas, quod anno aetatis quinto ac vicefimo, cum Heliopoli in Aegypto cum Apolloniano Philosopho ageret, admirabilem illum solis defectum notasse dicatur, quem quia insolitum & praeter rerum ordinem fieri agnoscebat, e rerum superarum turbatione & confusione vt peritus Astrologus S. Dionysius Aut Deum naturae pati, aut mundi machinam dissolui atque in interitum vergere. Sic suis in Annalibus testatur Illustrissimus Baronius.

IV.

S. Ambrosius epistola ad Ecclesiam Verceilensem, e Philolophorum Stoicorum aut Epicureorum numero cum fuisse scribit. Vero tamen similis, Stoicorum illum sectam esse amplexam, vt prope qui rigorem, seueritatem vitae morumque ac grauitatem omnibus in rebus praeserent, vt & in Senatu ipse grauissimo iudicem ac quissimum agebat. Hinc & Metaphrastes Areopagitarum Principem eum indigerat, non quod Rex fuerit, at quod omnium aut supremus, aut de primorum numero haberetur. Sic quoque Michaelis Syncelli verba capienda sunt dicentis, *Dionysium iuridicando praesedisso longe omnium primus tinentem, atque eximium inter Senatus Areopagiti- tici iudices.*

Tom. 1. anno Christi, 52.

Vt vero scientiarum harum humanarum Doctrina S. Dionysio aperuit, tum facile reddidit; sic illi post conuersionem, ad veri Dei cultum, Ecclesiae bonum, in fidelium confusione & idolorum subuersionem, summo opere eadem profuit, & maxime comoda fuit. Sic constat eos omnes, qui scientia & doctrina ante agnitam Fidei veritatem celebres fuere, & hoc nomiae maximam apud omnes passim auctoritatem sunt consecuti, mox vt Christum profiteri, & fidem amplecti coepere, mera fuisse oracula, fidei columina, Ecclesiae ornamenta, mira que in eadem praestitisse. Tales fuere haud dubie

Metaph.

S. Dionysius

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

metaph.

S. Iustinus Martyr, illustri, antequam fidei manus daret, Philosophus, **S. Lucas** peritus ante vocationem medicus, **S. Paulus**, summus ante electionem legis peritus, **Apollo** civis Atheniensis, antequam Christianus foret, eloquentia ac scientia summus, denique magnus noster **Dionysius** legum peritia & mathesi excultus, dum adhuc idolis seruiret; aliiq; plurimi, qui post conversionem & sui Evangelio submissione, admirabiles & summi in Ecclesia exstitere, adeo vt deferta in hortos florigeros spicieta in roseta, sicomori & oleastri; in arbores feracissimas, zizania in triticum, lupi in oves, serpentes in columbas, Philosophi in Theologos, idolorum mystæ in seruos Iesu Christi, & fabularum ethnicarum proxenetæ in veros Evangelii prædicatores, insigni ac diuina metamorphosi transferint.

Atque in primis sanctissimus **Dionysius** noster, qui statim à conversione, liquido quis antefuerit, patefecit: omnem enim scientiarum profanarum, quas tanto sibi sudore in adolescentia compararat, medullâ adhibens, easq; cum cœlesti sapientia combinans, adeo mirabilis & diuinus euasit, vt inter summos maximosq; & profundissimos qui vquam vllibi exstiterent Theologos iure meritoq; sit annumerandus. Vt talem cum agnoscentes veteres Ecclesiæ Patres ac Doctores, quam honorificentissimis eum elogiis cõdecorant, ac titulos illi dant præstantissimos. Inter alios **S. Chrysostomus** *πρεσβυτῆρος ἁγίου*, i. e. ecclestiam autem eum, referente **Anastasio** Bibliothecario in epist. ad **Carolus Caluam**, nuncupauit, alii eum *Theologum*, alii *Theosophum*, alii *uenerabilem*, alii *diuinissimum*, alii *sacratissimum*, alii denique *celeberrimum* vocant; à nonnullis *Philosophia magisterio insignis*, ab omnib. pene *Gallia Apostolus* indigetatur: quæ nomina illustria sunt, eiusq; merita repræsentant.

Omnia porro ingenii illius magnitudinē, & doctrinæ sublimitatem respiciunt: quæ ex iis quæ cõposuit scriptis facile eruitur, de nominib. scilicet diuinis, de hierarchia cœlesti, de Angelorū natura, & mysteriorum excellentia, aliq; per multa, quæ & temporis antiquitas, & inimicorum Dei inuidia Ecclesiæ eiusdem inuidit. Exstat & epistola eiusdem

Besai tom. 3. de sanctis.

consolatoria ad **Ioan. Euangelistam**, interim Epistola dum in **Pachmon** insulâ esset ab Imperatore **Domitiano** relegatus, missa; qua eius prope diem reditum & quæ indefutura erant bona, fatidico spiritu vaticinatur. Hæc genuina Euangelicæ epistolæ huius sunt verba: *Post paululum, uero (dicam enim) tibi audax dictis videatur, tibi, carissime, societate iungemur. Cur autem profusus dignior, cui fides habeatur, si quæ tibi præconita sunt, quæ à Deo didici hæc loquar, quod scilicet ex Pachmi custodia dimittendus es liber, & in Asiaticam terram reuersurus. Quod mox, à Domitiani anno post sequenti occisi morte contigit. Et epistolæ huius meminere **Metaphrastes** apud **Oecomenium** in **Ioan. Euangelium**, & **Baronius** in **Annalibus**. Atq; hæc hæctenus ad magni huius **Areopagitæ** doctrinam vobis declarandam dicta volui, vt hinc euidenter constaret, quantum ad sanctam eius conversionem momenti hæc attulerit: iam alias vobis causas recensebo.*

Tertiam **S. Dionysii** conuertendi rationē 3. Ratio Apostoli **Pauli** prædicationi ascribo. Ceterum conversionis tiffimum est enim, verbi Dei prædicationi insignem vim esse, & admirabilem ad animarum conuersionem virtutem. Hinc **Psalmista** hoc ipsum elogio condecorat, *Lex Domini Psal. 18. immaculata conuertens animas.* Et alio loco, *Psal. 28. Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia, vox Domini confringentis cedros;* id est, Senatores, Doctores, Iudices, Philosophos & **Areopagitas**, qualis **S. Dionysius** fuit.

Prædixerat olim **Jeremias**, aut **Deus ipse** *Jerem. 17. Prophetæ ore, Numquid verba mea sicut ignis Verbum cõburens, & sicut malleus conterens petras?* ignis Dei igni & quidem ad gelida congelataq; peccantium malleo assepectora ad deuotionem accendenda, malleo militum. autem ad peruicaces & pertinaces obduratorum animos conterendos, ac comminuos. Et sane sanctum hoc verbum, ore sancti **Pauli** annuntiarum, diuini amoris flammam in frigido **S. Dionysii** pectore idololatriæ superstitionis gelu rigido ascendit, & infidelitatis petram in anima eius rigescentem veluti malleus confregit.

In horum omnium figuram dictum fuit olim **Moyfi** in deserto, *Num. 16. Loquere ad petram, & dabis tibi aquas.* Spirituale hic quid subest, & insigne mysterium, & per obduratas illas petras

Kkk maxima

maximi & pertinacissimi peccatores intelligendi sunt, qui rupis instar obfirmati, in flumina mutantur, & ex oculis suis Oceanos quosdam emittentes, in lacrymas soluuntur, mox vt vocem prædicatoris intonantem insonantemque auribus percipiunt.

Sunt vtiq; tonitrua illa ac voces, peccatoribus formidinem ac tremorem inuentientes, & que pectora obfirmata cogunt contremiscere, vt notauit Psalmista, *Voce tonitruus tui formidant, quasi diceret: Ad prædicationis verbi tui, Domine, tonitru pagani, idololatras, & illustres illi Philosophi trepidabunt, intrinsecus contremiscunt, vt vero conscientiam in tuto collocent & confirment, ad Ecclesiam se tuam recipient.* In huius rei figuram audisse in Apocalypsi sua se Ioannes scribit vocem de caelo, velut vocem aquarum multarum ac torrentium, ac vehementium tonitruorum fragorem: *Audiu, inquit, vocem de caelo tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitruus magni.*

Psal. 103.
Prædicatio
verbi Dei
tonitruo
comparata.

Apoc. 14.

Angeli Apoc.
calypseos
veros prædicatores
repræsentantes.

Veram eadem Apocalypsis eodem loco prædicatorum imaginem repræsentat. Nam mihi vidisse se Ioannes ait tres Angelos velut totidem prædicatores ad mundum Evangelio asserendum emissos. De primo sic loquitur, *Et vidi alterum Angelum volantem per medium caeli, habentem Euangelium æternum, vt euangelizaret sedentibus super terram, & super omnes gentes, &c. Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicii eius, & adorare eum, qui fecit caelum & terram.* De secundo scriptum est, *Et alius Angelus secutus est, dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna, qua à vino fornicationis sua potauit omnes gentes. Tertium denique sic describit, Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adorauerit bestiam, & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua, hic bibet de vino ira Dei, & cruciabitur igne & sulphure.*

Vera hæc prædicatorum egregiorum est imago: primus Euangelium, Dei timorem & supremi adorationis Numinis annuntiat; secundus terribilia Dei iudicia & exempla depromit eorum, qui ob peccata poenas decurrunt, & vindices Dei manus senterunt; tertius

V.
Vera exempla bonorum prædicatorum.

denique ignem & aternas comminatur poenas iis, qui in nequitia ac sceleribus suis obdurati ac præfacti perseuerant. Viuis hic coloribus zelosi & fideles Euangelii præcones ac prædicatores depinguntur, qui Angelorum instar hoc in mundo vitâ insistentes, & Angelicam in omnibus puritatem cõsecrantes, suis in cathedris de solo Dei timore, deque eius adorandi ratione, de terribilibus eius iudiciis, de castigatione ac flagellis impiorum, de mortis periculis, deque tormentis infernalibus loqui debent; atque hæc vnica simul & expedientissima animarum conuertendarum, & sancta quadam formidine implendarum est ratio.

Notetis hic velim, ô sacri & euangelici oratores, zelosique prædicatores, horum Angelorum nullum dictum esse fabulas, historiarumque vanas auditoribus suis proposuisse, nouos auditorio suo conceptus inauditalq; nouitates commemorasse: nullam in sermone curiositatem confectatum, aut minimâ ridendi suis materiam dedisse: nihil inquam horum; sed omnem illorum concionem circa timorem Dei, iustitiæ eius terrorem, de præuacantiibus vindictam, & tartari comminationem esse versatâ. Et sane, verum vt fatear, vera hæc legitimaq; concionandi est ratio, alia porro concioni immiscere, ab Euangelio nimium quantum est recedere, Christiani præconis partes excedere, demum, ne multos mores, non est Angelorum ritu loqui.

In horum orationum figuram & symbolum, in eadem Apocalypsi in præstantium concionatorum præconium dictum est, *Et audiu vocem magnam de templo dicentem septem Angelis, Ite & effundite phialas ira Dei in terram. Vbi vero primus phialâ Angelus effudit, ecce factum est vulnus, sanum & pessimum in homines, qui habebant characterem bestia, & in eos qui adorauerunt bestiam.* Næ, Angeli illi phialarum iræ diuinæ alii non sunt, quam boni ac feruenter concionatores, quorum est iram Dei, eius iudicia & poenas, quas rebellibus & obfirmatis intentat, nunquam non pro concione intonare, inclamare, & omnium cordibus insculpere; & harum phialarum effusionem, i. e. huiusmodi conciones magna feruacq; infliguntur vulnera, grauissima inscribuntur plagæ, & illu-

Apostrophe ad concionatores.

Apoc. 16.

Prædicatorum bonorum imago.

illustres delinquentium, & bestiarum, i. e. diabolum adorantium, eiusque caractere & frontibus, id est, peccatum in animabus preferentium, conuersiones fieri contingit.

Huiusmodi Ecclesiastes erat magnus ille Paulus, qui in celeberrima totius orbis Academia, ingeniorum prestantissimorum alimce, & optimorum Philosophorum parente ac nutrice Athenis fidem Christianam annuntians, alias apud illos materias non pertractauit, quam de mortuorum ad vitam resurrectione, de idolorum vanitate & contemptu, deque veri Dei cognitione, quem illi ut ignotum habebant, aram enim aut statuam Deo ignoto singillatim erexerant; quam cum Apostolus, sana publica obecundo, spectasset, primam inde concionis suae materiam est occasionemque mutuatus, sic illos affatus, quem admodum in Actis scribitur, *Quem vos Deum ignoratis, hunc ego annuntio vobis.* Quasi dicat, De ignoto hoc Deo laboratis, vix Athenienses, hac ut vos anxietate liberem, hunc ipsum vobis annuntio, quemque vos ignorantes & inscii superstitione veneramini, hunc ipse vere vobis adorandum pre aliis numinibus edico. Ecquae, Deus bone, miseria, ecquae coecitas, ecquae calamitas! Deum coeli ignorabat docta illa ac celebris respublica, nesciebat cum Areopagus tot illustrium iudicum confessu nobilis, incognitus is erat vniuersitati adeo inclytae, quam tot illustres Philosophi exornabant, erat etiam ignotus nobilibus & magnatibus, cuius item, mercatoribus, opificibus & plebeiis. Hoccine qui fieri potest? cuiusnam hoc persuadear? ecquae vero tam stupida & crassa inscitiae causa est?

Nulla profecto vnquam fuit gens adeo barbara ac stultissima, quae non naturali edocta lumine, vnum in mundo praesse & esse Deum & agnouerit & crediderit. Testatur hoc M. Cicero libro quem de natura coposuit Deorum, *Nulla gens, inquit, adeo barbara, quae si caelos aspiciat, deos esse non sentiat, & diuinitatis re ipsa effectus experiatur.* Accedit deinde, esse velut principium ac legem fundamentalem vniuersi naturae status persuadere sibi, praesidere aliquod in mundo numen. Non latebat ea res Philosophos veteres, qui primum aliquem motorem, causam aliquam independen-

tem, esse quoddam supremum, Deumque, aliquem quem caeli & terrae auctorem creaturarumque, Deum ut omnium factorem agnouerant: verum, quoad gratiae & excellentis sapientiae opera, & immentem bonitatem, quos tamen in hac vita, tum in futura declaraturus erat, effectus, is ipsis incognitus erat. Clarius ut eloquar, esse ut naturae auctorem nemo non illorum agnouit, atque haec de illo fuit Athenis Platonis, Arist. Socratis, aliorumque illustrium Philosophorum opinio, sed cum ut gratiae auctorem nec agnouere, nec agnoscere potuerunt. Naturae fax ac lumen ad primam cognitionem deducit, sed sine fidei virtute ad alterius nemo posset cognitionem pertinere. Natura quidem tam subtiliter suggerit lumen, cuius ut adminiculo Deum vniuerso imperitantem & dominantem videamus, non tamen trinum in personis; neque ea adiuuante scire possemus huic esse Deo filium, nostra indutum natura, in cruce mortuum, atque inde totius esse mundi Redemptorem constitutum.

Talis inquam Deus, vniuersae essentia, sed personis trinus. Areopagico scaurui, & reipub. Atheniensi, atque adeo orbi vniuerso ethnico incognitus erat; talem vero eum praedicauit Pauli praedicationis causa Apostolus, & praedicatione sua Christo lucratum est S. Dionysium de primariorum totius orbis Philosophorum numero vnum; conuertendi hinc verbum Dei primaria ac princeps animae illustris conuertendae fuit causa; tamen non ignorem ab Hilduino apud Surium in vitis Sanctorum, aliquas alias adferri, prodigiosam scilicet caeco visus restitutionem Athenis ab Apostolo factam, quo vniuersos eius atque Areopagitam imprimis nostrum, veluti diuino ac supernaturali quodam opere in admiratione rapuit, deinde & Apollo viri ea in republica spectatissimi & nobilissimi conuersione. Apostolus ergo, qui eum Christo asseruerat, rei huius in Areopago rationem reddere coram iudicibus iussus, S. Dionysium imprimis tetigit, ei que primam Dei illius, tota Attica incogniti cognitionem instillauit.

Aliae etiam
causae.

VI.

Omnes haec rationes probabiles admodum Cur S. Dionysius tam sed ea adhuc quaestio restat dissoluenda, qua cito fidem iam obiter ante tetigi, quaeque permagni est susceperis.

Kkkk 2 po-

Deus Athe-
nis inco-
gnitus.

Philosophi
antiqui no-

momenti, cur nimirum magnus ille vir, tãto ingenio, sapientia, iudicio pollens, reipubl. consilium, patriæ oraculũ, senatus rotius ornamentum, tam cito gentilitatis arma abiecerit, & Euangelicæ professioni ilico auscultarit, eum, ipsa Scriptura teste, leuitatem & inconstantiam redoleat cito credere. Vnde Sapiens, *Qui cito credit, leuis est cordo.* Deinde prouerbiũ in sacris literis, id est, quidquid præcipitanter & cito fit, illius haud longe post pœnitentiam sequi: nam præcipitata & immatura molimina diurnam post se trahunt pœnitentiam. Atque inde etiam ipse *Matth. 23.* Dei filius, de hoc agens, & in rebus fidei ac religionis longi vsus experientiam ac maturum exigens examen, Apostolis, atque ad eum vniuersis hominibus consulebat, vt, si quando Deus ad ianuam consistere, & in deserto esse diceretur, atque hoc ipsum vel ab Angelo nuntiaretur, nuntio minime crederent: perinde ac si diceret, Antequam quid quis credat, ac velut fidei articulum admittat, maturo id ante iudicio librandum, sæpe ad examinis trutinam reuocandum ac diutius excutiendum.

Diuinit' factũ, vt Euangelio S. Dionysii cito crediderit.

Assero nihilominus, vt hanc difficultatem exhauriam, & sapientis huius Areopagitæ honorem propugnem, & ab omni eum contumelia aduersariorum tuear, diuinitus eum ad fidem tam celeriter amplectendam, Christoq; credendum, permotum fuisse, & dextræ id altissimi opus exstitisse, idque ob egregias considerationes, quarum hæc prima. Voluit id ita fieri Deus, vt, quæ inter Iesu Christi fidem atque humanas Philosophorum scientias est sympathia & concordia, hoc pacto patefieret, & omnes passim cognoscerant, doctrinæ Platonicæ, & placitis Socraticis ac dogmatis Aristotelis Euangelium minime aduersari. Vt enim Euangelii promulgatio inauditi primum cœpta est, mirari Philosophi cœpere, quæ de Iesu Christo tradebantur, viso, quidquid de illo prædixerant Vates, quidquid de eo eodem scriptum lex continebat, cum scientiarum & sententiarum suarum fundamentis optime coincidere. Adeo vt purissima apertissimaque veritati aperientes oculos, cum Propheta re-

Psal. 98.

gionem dicere & clamare coacti sint, *Testimonia*

sua, & fidei tuæ capita credibilia facta sunt nimis.

Secunda: vt sapientes sæculi huius confunderet & rideret, verissimumque illud propheticum esse ad oculum comprobaret: *1. Cor. 1.* *Paradam,* inquit Deus, veterum illorum atque insolentium Philosophorum dogmata ventilaturus, *sapientiam sapientium & prudentiam prudentium humiliabo.* An non enim magna magnorum illorum ac sapientum politicorum, illustrium illorum ingeniorum, infidelitati à pueris assuetorum ac mundi huius bonis, voluptatibus & honoribus mordicus adhærētium fuit humiliatio, deserere omnia, contemnere vniuersa, quin imo seipfos, ad primum si uangelicæ tubæ auditum, abnegare? An non, inquam, insignis & summa de Philosopho pressio fuit insignium illorum virorũ, ac doctorum Philosophorum, in omnibus rebus lege Christi adeo sapientium, vt velut diuina quædam oracula vulgo susceperentur, cum se ab obsecris quibusdam piscatoribus, qui literas ne à limine quidem salutarant, nullasque scholas frequentarant, confundi superariq; viderunt? An non deniq; intolerabilis quædam fuit infamia, summaque confusio, sophos illos, qui scientiarum penes se habebant clauces, vniuersitates moderabantur, in Musarum arcana penetrarant, nihilq; omnino scibile ignorare videbantur, suam palam inscientiam fateri, errorem agnoscere, & tum publica in concertatione, tum priuato in colloquio, nudæ ac simplici Apostolorum duodecim persuasioni ac prædicationi credere, & victas manus dare eis, qui nulla acquisita scientia instructi, illos qui omnem in literis ætatem posuerant, & disputando superarunt, & validis, prægnantibusque rationibus illos ad veritatem amplectendam compellendo, sacram ipsos adorare crucem, Iesu Christi fidem suscipere, idolis valedicere coegerunt? testis futura magni Areopagitæ nostri conuersio.

Conuersio inquam plane admirabilis, & eo potissimum nomine magna, quod ad eius exemplum ilico alii Iesu Christi iugum susceperunt; nam sic historię contextus habet, *Quidam autem Sirci adherentes ei (Paulo) crediderunt, in quibus Dionysius Areopagita, & mulier nomine* *Act. 17.*

Damaris, Dionysii vna mari- uidem opt.
nomine Damaris, & alii cum eis. Vnde mani-
 festum fit, sancto Dionysio fidei accedente,
 alios plurimos cum ipso eandem suscepisse,
 ac nominatim uxorem eius Damarim: eius
 enim illam fuisse coniugem communis san-
 ctorum Ecclesie Doctorum est sententia.
 In primis hoc asserit sanctus Ambrosius epi-
 stola ad Vercellenses, cui & ad stipulatur san-
 ctus Augustinus; confirmat id autem san-
 ctus Chrysostomus libris de sacerdotio. A-
 liorum vero testimoniiis omisis, audite, que-
 so, oris illius aurei sententiam, *Rursus Aro-
 pagita ille, superstitiosissima illius civitatis civis,
 nonne vna cum uxore, audita tantum Pauli con-
 sione illum secutus est?* Certissimo igitur sibi
 persuadet, Damarim sancti Dionysii coniu-
 gem extitisse. Et sane non est, quod de eo
 quis ambigat.

*conformi-
 tate religio-
 nis inter co-
 njuges mari-
 tati est
 mirando.*
*quod fit
 in mari-
 tati reli-
 gionem di-
 versam di-
 versam.*
 Admiranda solum venit magni huius viri
 sapientia, qui via salutis iam inuenta, alios
 ad eandem deducere summo studio contem-
 dit, atque in primis uxorem & domesticos.
 Nam autem beatum illud est matrimonium,
 ubi coniux diuina bonitate ad fidem & Ec-
 clesiam conuersus omni ope allaborat, vt
 eodem & vxor se recipiat. Vniuersitas enim
 religionis non minus quam voluntati con-
 spiratio ac consensus, amicitias & amorem
 inter coniuges mutuam fouet, familiis bene-
 dicit, & omnem ad ferre matrimonio felicita-
 tem solet. Contra vero, si quando in fidei
 articulis dissentiant & discrepent; coniux
 hanc, vxor illam sequantur fidem, vnus Ca-
 tholicam, altera Lutheranam sectetur; hic
 pro mortuis suffragia fundat & Purgatorium
 ignem asserat, illa eundem rideat & explo-
 dat, maritus denique Missae sacrificium fre-
 quenter, & in eodem presentem Redem-
 ptorem adoret, coniux vero meram id ido-
 latriam sibi persuadeat, familiarum perni-
 ciositas est, domorum schismata, matrimonii
 dissidia, amoris extinctio ac congelatio, bel-
 la quotidiana, continua turba, horrendae di-
 uisiones, & dolores denique intolerabiles.
 Nunquam portio vir prudens ac Deum ti-
 mens has in sylvas se induet, nunquam hanc
 sponte adibit naufragia, id est; nunquam par-
 tibus sibi, quocum in religione ac rebus fidei si-
 bi non conueniat, matrimonio iungat; aut

si forte nefcius tale nactus sit, omni qua-
 poterit ratione in comparis sui conuersio-
 nem ac reductionem ad Ecclesiam incumbet.
 Inde namque omnis suauissimorum coniu-
 giorum vel benedictio vel calamitas ac ruina
 dependet.

Hinc etiam filii Iacob, vt e Genesi fit ma-
 nifestum, vt pote cordati & prouidi Principi
 Sichimorum sororem suam Dinam, quam
 ille nimio opere deperibat; sibiq; in coniugem
 legatione missa deposcebat, nuptui dare ante
 noluerit, quam circumcissionem, vnicum fi-
 dei veræ tunc signum, ille admitteret, idoli-
 que valediceret, ad quæ si ille paratissimum
 se diceret, tum eundem sororem illi se tradi-
 turos sunt polliciti.

Sic & Samsonem parentes & consanguinei
 reprehendunt, quod filiam alienigenam &
 Philisteam, cuius conciuies idola sectarantur,
 in coniugem sibi, excæcatus amore deposce-
 ret. Sciebant hi nimirum, infelix & ærumno-
 sum hocce connubium fore, si quando con-
 iuges corpore & voluntate coniunctissimi,
 religione & fide à se inuicem sunt disun-
 ctissimi. Hinc itaque sanctus Dionysius, mox
 vt idolorum cultum repudiare constituit, si-
 mul & uxorem eodem inuitat; quam obrem
 in eundem ambo scopum collineantes ean-
 dem suscipiunt fidem, eiusdem se Dei obse-
 quio mancipant, seque rotos eidem ambo
 consecrant.

Conuersio hæc illustris, quæ & aliorum
 conuertendorum fuit occasio, memoriam re-
 fricat illius, qua Archisynagogus ille, cuius
 in Euangelio fit mentio, miraculis Iesu Chri-
 sti visis, vna cum vxore, liberis, famulis, om-
 niq; turba domestica, illius in obsequium
 ac sequelam transit; quod notauit & Euan-
 gelista dicens, *Et credidit ipse, & domus eius to-
 ta, herumque credentem omnis familia se-
 cuta est.*

Similis quoque existit conuersio Regis
 Ninuitem. E Ionæ namque Prophetia disci-
 mus, principem hunc, prædicationis Pro-
 pheticæ comminationibus perterritum,
 errorem agnoscendo, & penitentia se ad-
 dicens, cineribus caput conspersisse, cilitina
 tunica & sacco membra cinxisse, flagellis in-
 tergora lauisse, (quod sane illustre peniten-
 tiæ signum est.)

ria testimonium fuit, & illo præcuntes, omnem mox republ. ciues omnes, nobiles, mechanicos, summos & ita atque infimos, mulieres simul & pueros, quin imo & animalia, illius esse exemplum secutos. Magnatum ergo & optimatum conuersio minimorum conuersionem secum trahit, regumque exemplum subditis ad meliora reuocandis maximopere conducit. Vti enim primum mobile omnes alios orbis cœlestes, & sphaeras inferiores moueri facit, suumque iis motum impimit; ita & Regum & summarum vita, conuersio & ad virtutum exercitia motio, aut ad religionem aliquam inclinatio, omnes etiam subditos longe lateque per prouinciam spatios eodem inuitat ac quodammodo trahit. Sed æquo diutius huic membro inhæsimus, & in conuersione S. Dionysii exponenda nisi quantum nos extendimus: iam de martyrio eiusdem, quod in secundam concionis partem reieceramus, aliquid vestrâ cum vniâ dicemus.

Conuersio Magnatum causat & inferiorum.

Simile.

Erasmus errat, dum negat S. Dionysium philosophum fuisse.

S. Dionysius Deiparæ matri morienti adfuit.

Lib. 1. cap. 3.

Baron. An- mal. tom. 1. pag. 475.

Antequam vero hoc ipsum auspicemur, & sanctissimi martyris mortem exponamus, addam paucis duo, quæ in prioribus quidem dici oportuit, sed memoria exciderat, primo Erasmi nugonis errorem notabo, qui in honorem Dionysii nostri iniurius ac blasphemus, illum & Philosophum, & Areopagiticum iudicem negat fuisse: sibi namque persuasit, quin & aliis persuadere voluit, omnes illos, qui in ea Atheniensis vrbs regione, in qua Areopagus, commemorantur, à nomine loci & habitationis, Areopagitas fuisse nuncupatos. Alterum ad Dionysii nostri fortunam deprædicandam conducit: cui id felicitatis obtigit, quod vita vna cum sancto Petro, Iacobo, Ioanne & aliis Apostolis Deiparæ morienti & præsens adfuerit, & funeris illius pompam comitando sit profecutus. Rem hanc ipse scripto mandauit libro de diuinis nominibus, cuius ipsissima verba non sine labore conquisita vobis hic ponam, *Apud ipsos, inquit, diuino spiritu plenos Pontifices nostros, cum & nos, (Et nos!) & plerique alii in sanctis fratribus nostris ad contuendum corpus illud, quod auctorem vitæ & Deumque receperat, conuenissemus: aderat autem frater Domini Iaco-*

bus, & Petrus supremum decus, & antiquissimum Theologorum culmen.

His velut præambulis præmissis, assero, il. S. Dionysium post amplissimos illos honores, & postquam quinque & viginti annorum spatio & amplius clero Atheniensi Episcopi cum dignitate præfuisset, semper in loco suo residens, ac diceclesi: in quo Episcopis omnibus præluxit, ac docuit, si debite ac legitime partes exequi suas velint, non esse sibi multum per alienas vrbes diuagandum, nec magnatum domos aut principum aulas frequentandas, sed in dicecesi apud oues concreditas manendū; post hæc inquam omnia à S. Clemente Pontifice in Galliam nostrâ destinatū crucis cultū huc intulisse, Iesu Christi mortē annuntiasse, sacræ primæ fundamētæ religionis iecisse, sanctum Euangelium promulgauisse, fidē edocuisse, peccatorum indulgentiam diuulgasse, & mūdum pretioso Christi sanguine redemptum fuisse, nuntium extitisse.

Tum vero indefessus ille viticola, ad regni huius vineam incultā illam quidem ea tempestate, sed quæ postmodum tam vberes & illustres botros protulit, colendā se accinxit: tum quoque egregius ille agricola terrā hanc sterilem subigere & excaudicare cepit, & in desertam hanc solitudinē generosum Euangelii semen spargere; tum strenuus ille Iesu Christi bellator bellum adortus est, & aduersus veritatis aduersarios arma vibrare, & noua in Gallia Ecclesiæ fundamētā iacere: tunc deniq; demones effugare, superstitiones eradicare, gentiliismū subigere, infidelitatē adobruere, & idola solo prosternere coepit.

Verum in arduo hoc & perdifficili opere perficiendo quorūā, Deus bone, labores malleis, ærumnas & incommoda superauit: modo namque in compedes coniectus est, & coram iudice causam dicere iussus, vt maleficus apud præsides accusatus, vt seclerus aliquis pestime habitus, omnium expositus ludibrio, vctibus nudatus & flagris aduicatus: quāobrem non immerito cum P salmographo de mundi iniuriis & feritate expostulante conqueri potuit: *Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores, virgis ac taureis non aliter in tergum meum læuierunt, quam in incudem malleis*

Quid in Gallia S. Dionysius effecerit.

S. Dionysii labores.

Psal. 126.

malleis faber ferrarius. Modo etiam in ferream extensus fuit craticulam sibi et igne aestuantem, in quo S. Laurentium supplicio æquavit, & non dissimiles etiam cruciatus pertulit: insigni tamen cum patientia Domino cecinit, *Ignitum eloquium tuum rohemēter, & seruum tuum dilexit illud.*

Fatidico hoc præuidens spiritu Psalmista, in generali & communi totius vniuersi ad Deum dilaudandum harmonia, & vniuersi creaturarum omnium ad creatoris elogium hymno, aquas super cælos constitutas ad concinendum etiam inuitat, dicens, *Et aqua, quæ super cælos sunt, laudant nomen Domini.* Aquas istas supercælestes si quis mystice intelligat, tribulationum in iustos ac cælestes viros effundit solitarum esse imaginem cõperiet, quæ idcirco Omnipotentis laudes concinunt, eo quod ob singularem constantiam per Martyres mediis in cruciatibus constitutos Deus deprecetur: uti flammis superpositum sanctum Dionysium fecisse constat.

Verum barbarum hoc supplicium cum sanctus Athleta Dei gratia solpes euassisset, ecce aliud ei preparatur. Barbari quippe idoletræ illius interitum atque exitum spectantes, bestiis immanibus, quas tum quidæ Gallia alebat, in prædâ ipsum dantes, satis ostenderunt antiquis illis Babyloniis crudelitatem, & barbarie haud impares se esse: hi namque furore & inuidia acti, & aduersus Daniëlē Prophetam conspirantes, in leonum indomitorum lacum ipsum deiiciunt; verum causam illius defendendam suscipiens Deus, prodigiose illum ab belluarum non nisi omnem feritatem & sanguinis effusionem spirantium immanitate vindicauit, ut adeo nullum detrimentum ab his Propheta sit passus, ut etiam ab illis benigne sic habitus.

Simile in Dionysio nostro prodigium operatus est omnipotens: nam eidem belluarum feritati obiectus, ut ab iisdem dilaniaretur, Deo illum sospitante ac protegente, ecce ut crucis efformauit signaculum, omnes illic feræ, naturali ferocia posita, mansuescunt, & adeo non illi nocuerunt, aut frustra dilaniarunt (vix sibi falso persuaserat barbari) ut ouicularum ritu ad eius pedes se deiecerint, caudamque blande illi sunt ablâditi. In quo illustre

sane miraculum patuit: idque à duabus profectum causis. Prima erat diuina virtus & Altissimi omnipotentia, quæ hac in re operabatur, & creaturis suis ut suprema maiestas imperabat: altera viri sanctitas, quæ eum ad primum innocentiam statum aliquatenus reducebat, quo hoc homo erat priuilegio donatus, ut bestiis & animalibus omnibus plena cum potestate dominaretur.

Cum hæc pagani nondum tormenta sufficerent, alia de nouo excogitant, & cœlitus virum sanctissimum propugnari, omnibusque superiorum suppliciiis manere indignati, in fornacem igne oppletam ipsum coniciunt: sed nouo miraculo rursus incolumis & integer emerit, & adolescentum Hebræorum ad fornacem Babyloniæ adiudicatum in medio mediis ex ignibus, Salamadræ ad instar solpes nullaque in parte vstulatus vel ambustus enatauit. Adeo ut Deo ob singulare hoc beneficium gratias agens dicere potuerit; *Ignis me examinasti, ut ad lapidem aurum, & non est inuenta in me iniquitas, innocens & peccati expers iudicatus sum.*

Denique cum impiorum continuo cresceret immanitas, & iam pestilenti infidelium consilio decretum esset, virum sanctum de medio tollere, & in exitum eius omnimodis passim conspiraretur, capitis sententia tandem in eum est lata. Nec vero mors hæc nouis etiam miraculis caruit: fide dignorum namque scriptorum testimonio constat illum iam capite imminutum, recisum caput sustulisse, & ad aliquot passuum millia, omnium cum stupore manibus gestasse. Quis simile vquam miraculum audiuit? quis vquam legit, alium quem iam capite truncatum, illud tulisse gestat: sententiæ huius testes habeo omni exceptione maiores, Hilduinum in primis ex Lesbio, c. 2. Metaphrasten deinde in vita S. Dionysii, & Nicephorum historicum.

Velut nouum in hac morte patratum miraculum adferam, quod in S. Antonino & Paulino legere memini, quibus & alii nonnulli scriptores assentiunt; scilicet eo ipso die, quo gloriosus Dionysius mortem oppetit, S. Regulus Arelatensem Episcopum, dum sacra celebrabat solennia, & S. Dionysium eiusque socios

S. Dionysii in ardente fornacem coniectus;

Dan. 7.

Psal. 6.

S. Dionysii capite truncatus.

Caput suum truncatum;

Lib. 2. historiæ.

1. part. historiæ. tit. 6. cap. 4. l. 2.

Tom. 1. de liurgia, page 129.

S. Regulus S. Regulus.

S. Dionysii & S. Dionysium eiusque socios.

eo ipso sic socios inter sanctos, quorum sacer Canon quo necat, præfert nomina, referret, vidisse nomina illorum illustribus characteribus columbis, quæ interim dum sacrum durat officium, per aram circumsecus volitabant inscripta.

Discipuli Apostolorum fuere longævii.

Mortem porro occubuit annum ægenuagesimū: nec vero mirum hæc cuiquam ætas videri debet: diuina quippe providentia cõrigit, multos Apostolorum discipulos longævios fuisse, quo posteris velut viua institutionum Apostolicarum monumenta ac documenti loco forent. Exemplo sit B. Martyr Iugnatus, qui viuum in terra Redemptorẽ viderat; ac tot deinde annis superuixit, vt ad vltimam que Imp. Traiani tẽpora pertigerit. Quadratus quoq; qui Publio, S. Dionysii in Episcopatu Atheniensis sub eiusdẽ Imp. imperio, successori successit, multos vidisse se ait illorũ, quos variis à languoribus suis olim in Iudæa Redemptor ipse manibus curarat, quin & alios permultos, quos idẽ mundi Seruator à morte ad vitam aliam reuocarat. Cuius rei testem habeo S. Hieronymum libro de scriptoribus Ecclesiasticis, in Quadrato.

Quid de Herma dicam, veterẽ illo S. Pauli discipulo, qui esse traditur auctor ac parẽs libri, qui Pastor inscribitur, cuius eodem loco meminit D. Hieron. quiq; sub Pii Pontificis Rom. tempora editus proditur, is vitam ætenuẽ perduxit, vt ad vsque Antonini Pii Imperatoris, qui Adriano in Imperii gubernatione successit, ætatem peruenerit. Nec vero silentio inuoluendus est Simeon, antiquus ille Hierosolymorum Antistes, qui ad centesimum ac vicesimũ ætatis annum vitam traxit, vt in Annales suos sacros retulit Cardinalis Baron. Nec tacite mihi prætereundus S. Polycarpus S. Ioannis discipulus, Smyrnensis Episcopus, quem adeo grandævum scribunt fuisse, vt quemadmodum ex historia Ecclesiastica eruitur, sub Imp. Marco Antonino Pio martyrio vitam consummasse prodatur. Tars longævios vero viros illos sanctos Deus esse voluit, vt fidi futuris longisq; ab initio distantibus sæculis, testes forent eorum, quæ rum è viuente Christo, tum ex illius Apostolorum ore olim inaudissent & coram vidissent. Atq; hæc forte ob causam Dionysium etiam nostrũ nonagenarium esse

Simeon Episcopus Hierosolymitanus 120. annis vixit. S. Polycarpi ætas.

voluit, vtpote qui gloriosam Virginem Deiparam, S. Petrum, S. Paulum, Iacobum, aliosque Messie discipulos viderat, vt nimirum quæ viderat mysteria & didicerat, posteritati referret, & quæcunq; olim inaudisset, Ecclesie reuelaret.

Nemo porro egregiam hanc ætatem & sanctam venerabilem in dubium aut controuersiam vocat; sed disceptari video, in quod martyriũ eius tempus inciderit, qua in re varia eaq; discrepantes sunt auctorum sententia. Sunt qui sub Domitiano mortuũ tradũt, alii vel sub Traiano, vel sub Adriano, qui decimo ac ceterimo partæ salutis anno Imperii habenas capessit, occubuisse volũt. Qui in Domitiani persecutione sublatum scribunt, certissimum est sibi ipsis aduersari; atque huius sententia sunt apud Græcos quidem Metaphrastes in vitæ sancti Dionysii historia; apud Latinos vero Hilduinus in Arcopagitico, Hincmarus Episcopus Rhemensis apud Surium tomo quinto. Hæc porro sunt rationes, ob quas tam aperta veritati refragari, quam in historica serie errare comperiuntur.

Prima sit, Si epistola D. Dionysii ad Ioannem Euangelistam exulem in Pathmon insulam relegatum legitima ac genuina est, vt sibi ipsi & fatentur & indubitate credunt, certissimum est ipsos errare. Cum enim in ea Dionysius asserat, esse sibi cõlitis reuelatum, Ioannem propediem ab exilio reuocandum, ac tum mutuo alterum alterius conspectu perfruituros; plane mentiretur, aut saltem falso prophetaße & falsa prædixisse comperiretur, si sub Domitiano expirasset. Certo namque certius est, Ioannem non nisi Domitiano sublato, idq; sub initia Neruæ Imperatoris, in libertatem assertum fuisse, atque hæc ratio prægnantissima est.

Secunda, Sanctus noster Dionysius epistolæ cuiusdam meminit à S. Ignatio ad Romanos scriptæ, quam eodem quo martyrium ipse subiit anno, missam exploratissimum est; nemini porro dubiu est, quin sub Traiano is passus sit, qui fieri ergo potest, sub Domitiani Imperio S. Dionysium martyrio extinctum, cum ei superuixerit, & Neruæ etiam tempora superarit, & scriptorũ meminerit illius, qui Traiani

Quo S. Dionysius tempore mortis passus sit,

Rationes, quibus efficitur S. Dionysium sub Domitiano non esse.

Lib. de diuinis nominibus,

Traiani aetate & persecutione sublatu est? Quae cum ita sint, fateamur necesse est, aut Historias errare, aut S. Dionysium ultra Domitiani, Neruae ac Traiani tempora viuente, multos etiam Adriani, qui illis successores fuit, annos attigisse.

Tertia, Qui fieri queat, regnante Domitiano B. Dionysium mortem occubuisse, si quae Hincmarus scriptis mandauit, vera sunt, scilicet haud multo post Clementis Romani Pontificis martyrium, suum & Dionysium perulisse, cum, teste in annalibus Baronio, sanctus hic Pontifex tertio Traiani Imp. anno vitam martyrio finierit. Caterum inter Traianum ac Domitianum non dies aliquot sed annos non paucos intercurrisse historiam Augustam legenti euidenter fiet. Hinc ergo uos ipsum ipsi dispicite, auditores, num haec opinio fidem apud cordatos inuentura sit.

Verosimilius ergo ac uicinius est multo, uti est probatis ac fidei historiarum monumentis et uisus, gloriosum hunc & inclytum Martyrem vitam ac dies suos Adriano imperante finisse. Sic praece docent martyrologia Bedae & Adonis, ac permulta vetera monumenta & inscriptiones id ipsum testantur; quin ipse Baronius, qui omnem post antiquitatem excussit, & quaestione hanc quam doctissime tractauit, opinioni huic accedit.

Quamobrem plura hac de re non afferam, sed cauens receptui hic finiam, uos duntaxat exhortaturus, nunquam ut magni huius Aereopagite conuersionis mirabilia, uita merita, & martyrii illius decus & gloriam animo mentemque exuatis: sed perpetuo Parisienses, primi Episcopi uestri, Antistitem uestrorum coryphaei, Pastorem uestrorum floris, & Pontificum uestrorum ornamenti ac miraculi recordemini. Simul & recordado sancti huius uiri memoriam cum honore recolite, qui Ecclesiam uestram tam prudenter gubernauit, tanta docte Euangelizando edocuit, tam sublimiter mysteria sacra promulgauit, & tanta charitate ac zelo maiorum uestrorum salutem procurauit.

Memineritis obsecro, generosi Galli, & magnum hunc Apostolum uestrum celebrate, & aeternis afficite praeconiis, qui patria & con sanguineis relictis, Graecia egressus, & Epi-

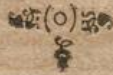
scopatui suo Athenienis cedens, & omnibus abdicatis, ad uos concessit, uos reliquis anteposuit, & uestros fines ingressus, primus latum Euangelii nuntiu ad uos attulit. Recordemini, rursus dico recordemini, & animo linguaque perpetuo celebrate Doctorem hunc admirabilem, qui uestris in cathedris fidei mysteria toties proposuit, in templis uestris tam sancte sacramenta ac diuina administrauit, in animarum salutem tanto zelo & coattentione incubuit, infidelium hoc in regno superstitiones tam generose & pugilice oppugnauit, idola uestris in oppidis tanta animi constantia pessumdedit, denique in regni medullis tam intertite intrepideque pro religione Christiana martyrium subiit. Reminiscamini denique omnes in genere fideles, illustri huius Aereopagite, docti huius Philosophi, sublimis huius Theologi, magni illius idolo mastigis, incomparabilis mysteriorum interpretis, intactae fidei columna, animosi religionis promotoris, irreconciliabilis infidelium inimici, regiae ueritatis tubae, diuini rerum caelestium praeconiis & amanuensis, luminis denique huius in Ecclesia uniuersa, tum doctrina, tum uirtute nimium quantum coruscantis.

Nolite, nolite unquam obliuisci illorum, quae docuit, fecit & tulit pro uobis. Quis & iterum illius molestiae, studiorum labores, uigiliarum inquietudines, praedicationum sudores, uita austeritas, precum diuturnitas, honoris diuini zelus, fidei amplificanda desiderium, & astuantissimus animarum, quo ardebat, zelus, cordis uestri tabalis, & aereis memoriae uestrae laminae aeternum, omnium in oculis, insculpta maneat.

Et quis obsecro tui martyr gloriosissime obliuiscatur? quis adeo futurus ingratus, qui te a se eliminat, itaque negligat? Nimis enim multis magnisque urbem hanc Parisiensem nominibus tibi deuinxisti, nimia tua in illam sunt merita, nimis multa in Gallia nostra perpeffus es, nimis orbi uniuerso illuxisti, nimis denique graues pro Christiana religione labores subiisti, omnem ut tui tam cito memoriam fideles exuant. Vita namque tua, mors, illustre martyrium, gesta, scripta, uirtutes, merita, laudes denique tuae, quamdiu

mundi hæc machina stabit, stabunt, & in perpetua hominum viuent memoria, obliuionis omnis experta. Nunquam non Ecclesia te Catholica, velut martyrum suorum illustrum vnum exaltabit, Lutetia ceu Episcoporum suorum sanctissimum extollet, Gallia deniq; vniuersa nomen tuum semper prædicabit, vt Religionis suæ fundatoris, fidei suæ doctoris, verbo vt dicam, vt Apostoli sui celeberrimi. Eia ergo, gloriose Martyr, fidei fidei nostræ testis, magnæ veritatis Doctor, quantum te ipsi laudamus & obsecramus in hac vita mortali, pro nobis tantum ipse vicissim in cœlesti regione apud communem Dominum intercede. Tuo quæso fauore, auxilio ac gratia fiat, vt quam ipse prædicasti, & sanguinis effusi sigillo obfirmasti fidem, hoc in regno integra ac sincera conseruetur, Euangelii puritas inibi semper impermixta erroribus permaneat, antiquæ ac pristinæ pietatis ignis nunquã exstinguatur, sed semper magis ac magis inardescat, eadem religionis hic sit, quæ regni ac status politici perpetuitas, ipse Redemptor Iesus assidue hic adoretur, Ecclesia eius floreat, fides ac deuotio nunquam intermorsatur, virtutes suum hic figant domicilium ac sedem, hæreses omnes & erronea dogmata proscribantur, & regni pax, & illius cum religione coniunctio & eum vtraq; cœlestis benedictio perpetuo perseueret. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Amen.



Partitio.

1. De missis animarum curionibus in atate gratia.
2. De modo Apostolica missionis.
3. Cur sine pera es calceus?
4. De s. Luca variis scienciis.
5. De eiusdem bone symbolico.

Designauit Dominus & alios septuaginta duos. Luc. 10.

FIGVRA.

EZECHIEL & Apocalypsis quatuor nobis animalia describunt, mystica, prodigiosa & mirabilibus plena, quorum vnum vitulo erat simillimũ. Patrum omnium expositione sequendo, quatuor hisce animalibus quatuor Euangelistas, & vitulo Lucæ denotari assero, cuius hodie celebritatem colimus, cuiusque vitam, gesta, merita, virtutes ac mirabilia describere vobis conabor, felicem porro vt exitum propositũ meum consequatur, tum quo vobis satisfiat, tum quo suus gloriose huic Euangelistæ honos habeatur, ad Spiritum S. nos conuertamus, suo nobis vt ad sit auxilio, gloriosæque Virginis intercessionem solitam inuocemus, atq; ideo eommuni voto in genua pronolati, recitemus:

Ave MARIA.

Quicumque vniuersam sacra scripturæ seriem & ordinem vtroq; in Testamento comprehensam curiosus indagauerunt, animadverterunt, ex omnibus illius historiis & enarrationibus tres mundi status præcipuos & ætates notari posse. Primum ab Adam ad vsq; Moysen, quem Paulus ad Romanos signatur, Regnavit mors ab Adam vsque ad Moysen. Secundum à Moysen ad Christum, tertium à Iesu Christo ad vsque finem sæculi: atq; triplici hoc in statu semper Ecclesiæ suæ Deus viros tum autoritate, tum sanctitate præstantes